

Lyrikformidlingsaktivitet: Modernisme

Emne/Tema: Oplæg: Da lyrikken blev moderne Hvad skete der? Hvorfor? Og hvornår?

Målgruppe (hvem blev formidlingen målrettet til): Oplægget blev lavet til en 7. klasse, der havde arbejdet med moderne dansk lyrik – både med at læse og med at skrive selv.

Beskrivelse af event/aktivitet/undervisningsforløb: 7. årgang fra Ans Skole v. Silkeborg havde arbejdet med moderne dansk lyrik. De havde læst udvalgte digte og med inspiration fra dem skrev de selv digte. Som et indspark med perspektivering fik de et oplæg på ca. 15 min. om, hvad det der modernisme (måske og bla.) handler om, før de i forlængelse af oplægget fik respons på deres digte.

Selve oplægget er vedhæftet fra s. 2-4 og den tilhørende [powerpoint-præsentation findes her](#).

Økonomi og tidsforbrug Ca. 2 timers forberedelse og en time til oplæg + respons

Evaluerig Jeg havde ikke været del af lyrikforløbet, der blev afsluttet ved at klasserne besøgte Silkeborg bibliotek. Jeg optrådte som 'ekspert'-kulturformidleren, der både havde noget på hjerte, og som tog børnenes lyrik alvorligt – som lyrik og ikke som skoleopgave. Lærerne har efterfølgende ønsket en gentagelse.

Da lyrikken blev moderne

[FÅ DET TILHØRENDE PPT-SHOW VED AT KLIKE HER](#)

Jeg vil gerne fortælle lidt om, hvad der skete, da litteraturen og lyrikken blev moderne. Som oftest er det svært at sige præcis, hvornår en kulturel eller litterær periode præcis ændrer sig fra en til en anden. Således er der nogen der vil mene, at de aner de første moderne træk allerede i den første egentlige roman Don Quijote fra 1605, mens flere mener, at litteraturen blev moderne med udgivelsen af den franske forfatter Gustave Flauberts roman "Madame Bovary" i 1857. Fælles for de to romaner er, at deres helte fungerer på et forestillingsplan, der brager sammen med fortællingens real plan. Don Quijote er tabt for omverdenen i sin jagt på drager, hvilket får ham til at angribe vindmølle med sin lanse, og Madame Bovary lever sit liv i en Fransk provinsby, som om hun var heltinden i en af sine romantiske pariserromaner, hvilket naturligvis fører direkte til skandale ... sådan opfører man sig altså bare ikke!

Før modernismen, var litteraturen romantisk, klassicistisk, naturalistisk og symbolistisk – men lad os holde det til de store træk og sige, at den var romantisk og via en række overgangsformer blev mere og mere moderne indtil modernismen havde taget helt over. I årstal taler vi fra ca 1800 til 1918.

Hvad er mon romantikken for noget? Det er noget med heltemodige helte, ryttere med blanke hjelme og vejende fjerduske og høvisk kærlighed. I litteraturen er det ædel kærlighed udfordret af umådelige problemer for det skønne unge par, og i lyrikken er det rytme og rim på hjerte og smerte. Og hvis kærligheden er det mindste kødelig skildres den i metaforer, sprog billeder – gerne noget med blomster. Hør fx disse strofer af den store engelske poet Percy B. Shellys digt 'Den følende blomst' fra 1820.

Hyacintherne, purpurne, hvide og blaa,
Der atter begyndte at klemte og slaa
Med en fin og fortættet Musik uden stands,
Som om duften blev til i vor egen sans.

Og Rosen, klædt som en Nymfe til bad,
Der Stykke for Stykke og Blad efter Blad
Har aabnet det glødende Dyb af sit Bryst
Og røber en Sjæl af Skønhed og Lyst.

Det er jo næsten så frækt at man ikke kan være i sig selv, men bliver forført i lyserøde tanker til blussende kinder. 'Klædt som Nymfer til bad' er næsten et direkte udsagn om erotisk nøgenhed, hvis man altså ved at Nymfer er sådan nogle kønne letpåkledte græske vandåndere. I digtet er der også noget afklædning 'stykker

for stykke, blad efter blad', og noget næsten frækt som er 'åbent', men der er trods alt ikke et bart bryst, men 'Sjæl af skønhed' og ahmen osse lige på kanten af det pirrende 'Lyst'. Alt sammen samlet i en symboltyngt Rose.

Men hvordan i alverden skildrer man helt konkret en blomst eller en rose, når hele dette fortolkningsapparat skal køres i stilling for at læse lyrikken? Rosen bliver så at sige kvalt i sine overførte betydninger og alle disse ædle lag og forestillinger om skønhed, der er dynget oven på et muligvis erotisk udtryk.

Det er noget af dette, modernismen gør op med.

Er der nogen af jer, der kan regne ud hvorfor jeg sætter den endelige skæring for modernismen til 1918? Eller helt præcis den 11. november kl 23, 1918.

Det er fordi at netop da, fandt en af verdens historiens helt store begivenheder sted, nemlig afslutningen på 1. verdenskrig. En krig, hvor soldaterne i begyndelsen, i 1914, var draget begejstrede afsted på hesteryg med blanke hjelme og vejende fjerbuske i søgen efter helt modige gerninger, blot for meget hurtigt at møde en barsk, dødelig og meget konkret virkelighed, når hele kavaleri-enheder i løbet af sekunder blev pløjet ned af et enkelt maskingevær i et skyttehul. I løbet af blot 4 år forsvandt den ædle ryttersoldater og forestillingen om ham, udvisket af moderne artilleri, luftvåben, flammekastere, skyttegrave, giftgas og tanks på sønderbombede slagmarker hvor 9,7 mio soldater døde i oversvømmede skyttegrave.

Lyrikkens svar på den verden der opstod i kølvandet på krigens rædsler, var netop også at blive meget konkret. Fremfor at vægte passion og evigt fine følelser, ville man nu skildre øjeblikket og gerne helt konkrete sansninger eller billeder af et Nu.

Den amerikanske avantgarde digter Gertrude Stein erobrede fx 'rosen' tilbage til verden med verset "a rose is a rose is a rose is a rose" i digtet "Sacred Emily" fra 1922, hvor den monotone gentagelse af at rosen er en rose nærmest skræller de metaforiske billedlag af, et efter et, indtil man endelig kan få øje på blomsten, der ved hjælp fra digtet får lov at insistere på at den også bare er en blomst.

Et andet klassisk eksempel på den nye konkrete poesi er William Carlos Williams fantastiske digt "Den røde trillebør". Tænk sig – nu kunne man digte om noget så dagligdags som en trillebør, uden at kalde den Hyacint-karet. Det er jo lige før, lyrikken kan gå hen og blive vedkommende for folk med en helt almindelig dagligdag! Digtet lyder i sin prægtige korthed:

Så meget afhænger af

En rød trillebør

Glaseret

af regnvand

Ved siden af de

Hvide høns

Hvad skal det nu betyde? Jamen ikke andet end lige præcis det 'nu' hvor 'det' bliver sanset. Altså synet af en våd trillebør ved siden af hvide høns. Hvis I kan se det for jer, så har I forstået digtet. Bam, in your face – RØD TRILLEBØR. Konkret og krystalklart – og hvem af jer troede, I skulle opleve sådan en, da jeg begyndte at tale om lyrik?

Men digtet gør faktisk mere end det. Læg mærke til indledningen: 'Så meget afhænger af'

Af hvad? En våd trillebør? I en hønsegård? Jamen hvad i alverden kan afhænge af den?

Har I nogle forslag?

'Den røde trillebør' vil i al sin modernisme ikke så meget fortælle jer noget, som det gerne vil *gøre* noget. Og i det øjeblik I begynder at overveje, hvad den trillebør betyder, og hvad der afhænger af den, har digtet fået jer til at sætte gang i en fortælling, jeres fortælling, der i en eller anden grad vil være farvet af den verden, I kender. Således skubber digtet fortællingen fra papiret og ind i hovedet på jer, på læserne. Det moderne digt er ikke blot et udsagn, men en handling, og budskabet er ikke bare noget i skal hige og søge i gamle bøger (citat Adam Ohlenschlägers nationalromantiske digt 'Guldhornene'), men noget I skal forholde jer til med jeres engagement i digtet og i verden.

Det er modernisme.

Formidlingsaktiviteterne er blevet til i forbindelse med projektet LYT, der har fået støtte fra Slots- og Kulturstyrelsens Udviklingspulje.

Alle eventuelle udgifter til formidlingsaktiviteter er dog afholdt af parterne selv.